

TRANSITIEAGENDA VOOR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

GERTRUD BLAUWHOF, ESTHER VAN EIJK, STAN KERKHOFS, WILLEM VERBAAN

Transitieagenda voor een Circulaire Economie is een inspiratieboek. Geschreven in 2021 – na een jaar met corona. Geschreven met hoop en oog op de toekomst. Geschreven vanuit de ambitie naar een circulaire economie en een circulaire samenleving. Vanuit een breed perspectief.

De wereld nadert een kantelpunt. De grenzen van de aarde zijn nabij. Grondstoffen raken op, het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt, vervuiling van lucht, water en aarde is alom. Een transitie is nodig.

Een circulaire economie is een economisch systeem dat functioneert als een ecosysteem. De kringloop van grondstoffen, onderdelen en producten is gesloten, er worden hernieuwbare energiebronnen gebruikt. Systeemverbintenissen staan centraal: leren, bouwen en creëren vanuit vertrouwen in elkaar.

Circulaire economie richt zich op waardecreatie door het organiseren van waarde behoud of waarde toevoeging in kringlopen. De footprint op de planeet is dan neutraal: wat wordt gebruikt, wordt ook weer teruggegeven. Maar systemische veranderingen zijn daarvoor nodig: een andere organisatie van ketens, sociale innovaties, nieuwe waarden.

De politieke doelstelling is ambitieus: Nederland 50% circulair in 2030, 100% in 2050. Dat alleen kan worden gerealiseerd door majeure interventies in de organisatie, ordening (governance) en waarden van vrijwel alle institutionele systemen.

In Transitieagenda voor een Circulaire Economie breken schrijvers een lans voor dergelijke interventies. Het boek biedt nieuw denken over de ontwikkeling van een circulaire samenleving. Rode draad in alle bijdragen is:

hoe maken we een product of proces circulair?

hoe doen we het nu?, hoe maken we de transitie?

en wat betekent dat persoonlijk?

Bijdragen aan het boek worden geleverd door:

- **Ir. Jacolien Eijer**, Directeur Koninklijke NL Ingenieurs. *Thema: Profiel en werkgebied van de ingenieur in de 21e eeuw.*
- **Dr. ir. Han de Wit**, TAUW - strategie & innovatie. *Thema: Circulaire GWW (grond-, weg- en waterbouw)*
- **Dr. Irene van der Krol**, Leapstrat - digitale transformatie. *Thema: Algoritmes en blockchain als katalysatoren van een circulaire economie?*
- **Dr. Eric Janse de Jonge**, Jurist gespecialiseerd in staatsrecht. *Thema: Circulariteit en bestuurlijke instituties.*
- **Ir. Jacqueline Vaessen**, Directeur Nexstep. *Thema: Infrastructurele transities*
- **Drs. Marc Smeulers**, DeDurfplaats. *Thema: Circulariteit in de luchtvaart*
- **Wim Veldman** RA, DeDurfplaats. *Thema: Circulariteit , accounting en verantwoording*
- **Drs. ing. Cees Oosterwijk**, landschapsarchitect en schrijver, en **ing. Jack Bogers**, vm. wethouder Wageningen, lecturer economie & management. *Thema: Burgerinitiatieven als aanjager van circulariteit*
- **Ing. Esther van Eijk**, Civiel ingenieur. Winnaar Betonprijs 2019. *Thema: Circulaire infrastructuur*
- **Dr. Carien Verhoeff & dr. Laurence Guérin**, De Haagse Hogeschool, Lectoraat Wereldburgerschap. *Thema: Onderwijs, circulariteit en 'the students' voice'*
- **Ir. Cees Anton de Vries & Susan Stuebing** MSc, Origame. *Thema: Governance voor circulaire economie*
- **Drs. Ben Spiering**, innovatieaanjager RWS, & **drs. Jurgen van der Heijden**, AT Osborne. *Thema: Systemische veranderingen bottom up*
- **Ir. Philine Krosse**, architect. *Thema: circulariteit en zelfvoorziening*
- **Ir. Herman Heegstra**, Rijkswaterstaat, programma Implementatie Omgevingswet. *Thema: circulair ontwikkelen met burgers*
- **Werner Schouten** MSc, voorzitter De Jonge Klimaatbeweging en winnaar van Trouw Duurzame top 100 in 2020. *Thema: Nieuwe generatie - nieuwe waarden*
- **Ir. Stan Kerkhofs**, Rijkswaterstaat. *Thema: Circulaire waarden economie en droge voeten*
- **Drs. Willem Verbaan**, econometrist en schrijver. *Thema: Waarde creatie*
- **Dr. Gertrud Blauwhof** MBA, . innovatiesocioloog en bedrijfskundige *Thema: Systemische innovatie*

Redactieteam:

Gertrud Blauwhof en **Willem Verbaan**, auteurs van o.q. *Samen, Sneller, Slimmer. Innoveren in de bouw*; **Esther van Eijk**, Initiatiefnemer en projectmanager 1^e circulaire viaduct in Nederland, en **Stan Kerkhofs**, Senior Adviseur Circulaire Economie Rijkswaterstaat.

Circulaire infrastructuur verbindt mensen weer met de natuur

Zelfs ingenieurs kunnen de complexe vraagstukken niet meer overzien. Je moet dus vertrouwen hebben om met elkaar op pad te durven en willen gaan. Dat vraagt een andere houding en werkwijze.

Naarmate prijzen aan het einde van de kringloop hoger zijn, zal zelfregulering beter werken

Naast technische en fysieke ontwikkeling zit de meest fundamentele verandering in de ontwikkeling van 'soft structures': investeren in de veerkracht van de samenleving.

Het is niet kennis die wij ontberen. Wat ontbreekt is de moed om te begrijpen wat we weten en er conclusies uit te trekken.

*Het draait om het 'samen-nog-niet-weten'.
Dat moeten we onderzoeken en ervaren.*

De circulaire economie vergt noeste en aanhoudende arbeid om nieuwe structuren en verhoudingen te maken.

*Heelheid ontstaat niet door meer delen te verzamelen.
Heelheid is er van meet af aan en kan groeien.*

*Onze waardesystemen moeten herijkt.
Het behoud van de aarde zal leidend moeten zijn.*

*Voor een met LEGO bouwende kind is een bestaand bouwwerk een
voorraadsysteem van bouwstenen voor een nieuw bouwwerk.
Vertaal dat naar een circulaire samenleving: dan wordt de levensduur
van een bouwwerk bepaald door de levensduur van het object
én door de vraag naar bouwmaterialen in de omgeving.*

*Mijn ideaal: economieën als ecosystemen waarin water, bodem en lucht
een stem hebben, de mens de identiteit van plant en dier respecteert,
en onderdeel is van de natuur.*

Duurzaamheid zit niet in producten, duurzaamheid is een houding.

Dematerialisering van de economie, meer doen met minder.

*Het wordt tijd voor het insluiten van onze dwarsdenkers, dropouts,
risico-leerlingen, spelbrekers en jeugdige rebellen.
Zij hebben een sleutel in handen voor baanbrekende innovaties.*

Rijkswaterstaat wil in 2030 circulair werken, en met de marktpartijen infrastructuur zo ontwikkelen dat alle materialen en grondstoffen herbruikbaar zijn en geen fossiele energiebronnen meer worden gebruikt.

In 2018 begonnen met de bouw van het 1e circulaire viaduct in Nederland. **Het viaduct is circulair: zo is er geen afval, zijn er geen nieuwe grondstoffen nodig en worden gebruikte grondstoffen op de meest hoogwaardige manier opnieuw benut. Dit is het eerste betonnen viaduct in Nederland dat zo is gebouwd.**

Via deze [link](#) is een video over de bouw van het viaduct te bekijken. Voor meer informatie over dit viaduct klik [hier](#).

Het boek Transitieagenda voor een Circulaire Economie wordt uitgegeven door Uitgeverij Blauwdruk.

Winkelprijs is € 18.50.

Bij voorintekening betaalt u € 14.50.

Voorintekening kan door een email te sturen aan info@uitgeverijblauwdruk.nl onder vermelding van TransitieAgenda

**Publicatiedatum:
2^e kwartaal 2021.**

Het boek Transitieagenda voor een Circulaire Economie wordt mede mogelijk gemaakt door Rijkswaterstaat.